

Samenvatting: "La misère, violation des droits de l'homme : une très longue marche" – Jean TONGLET

Mensenrechten en armoede met elkaar in verband brengen was niet vanzelfsprekend. De baanbrekers op dit gebied zijn lang eenzaam geweest. Het is daarom nuttig om terug te gaan naar enkele sleutelmomenten op de weg naar de erkenning van extreme armoede als een schending van de mensenrechten, zoals afgekondigd en erkend in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 1948.

Deze Verklaring bood veelbelovende vooruitzichten, reeds in haar preambule waarin staat dat « de komst van een wereld waarin de mensen vrijheid van meningsuiting en geloof zullen genieten, en vrij zullen zijn van vrees en gebrek, als het hoogste ideaal van iedere mens is verkondigd ».

Al heel snel werd deze organische band tussen de strijd tegen armoede en de strijd voor rechten verbroken. Armoede werd, en wordt soms nog steeds, beschouwd als een loutere kwestie van sociaal beleid in de zogenaamde ontwikkelde landen, en als een kwestie van economische ontwikkeling in de landen in het Zuiden.

De goedkeuring van twee internationale verdragen, het ene over burgerrechten en politieke rechten en het andere over economische, sociale en culturele rechten, heeft de deelbaarheid van de nochtans ondeelbare rechten verankerd.

Tegenover deze principiële deelbaarheid trachtten pater Joseph Wresinski en de activisten van de beweging ATD Quart Monde te antwoorden op de vraag « hoe kunnen we de loop van de geschiedenis veranderen die ertoe heeft geleid dat landen in de VN-Commissie voor de Rechten van de Mens verdeeld zijn geraakt over de voorrang die sommige landen moeten geven aan burgerrechten en politieke rechten, en andere landen aan economische, sociale en culturele rechten? »¹.

Deze vraag was niet theoretisch: zij kwam voort uit het leven. In de modder van de sloppenwijken en de noodsteden, waar de beweging zich ontwikkelde. Hun inwoners hebben zich ontpopt als ware verdedigers van de mensenrechten. Zij ontdekken dat « sommige mensen zo arm zijn dat zij niet eens weten dat zij rechten hebben », waarmee zij, zonder het te weten, aanknopen bij wat Hannah Arendt opriep toen zij sprak over het « recht om rechten te hebben »².

In juni 1968 publiceerde het tijdschrift Igloos³ een « Manifest » onder de titel Een volk spreekt, dat gericht was aan « degenen die verantwoordelijk zijn voor het Handvest van de rechten van de mens en aan allen die in de mensheid geloven ».

1 Vrije vertaling uit een bijdrage van Pater Joseph Wresinski aan de fundamentele beschouwing van de Nationale Raadgevende Commissie voor de Rechten van de Mens, gepubliceerd in *Commission Nationale Consultative des Droits de l'Homme*, Paris – la Documentation Française – 1989 – blzn. 221 tot 237

2 Hannah Arendt, *The origins of totalitarianism*, New York, Harcourt, Brace & World, 1966, blzn. 296-297.

3 Tijdschrift *Igloos*, nr 41-41, mei, juni, juli, augustus 1968, ATD Quart Monde, Pierrelaye.

In mei 1982 werd met een petitie geëist dat extreme armoede zou worden erkend als een schending van de mensenrechten, net zoals slavernij of apartheid. Dit was het begin van een lange inspanning die in 1990 leidde tot de benoeming van de eerste speciale VN-rapporteur voor extreme armoede en mensenrechten, de Argentijn Leandro Despouy, wiens eindverslag in 1996 werd goedgekeurd. Verschillende deskundigen en rapporteurs volgden hem op en hun werk leidde tot de goedkeuring van de « Leidende beginselen inzake extreme armoede en mensenrechten »⁴ in september 2012.

De erkenning door de internationale gemeenschap van extreme armoede als een schending van alle fundamentele rechten betekent niet het einde van onze strijd. Het blijft broos en moet nu worden omgezet in concrete verwezenlijkingen, de aanneming of wijziging van wetgeving, rekening houdend met de nieuwe uitdagingen waarmee wij in 2021 worden geconfronteerd.

4 <http://www.ohchr.org/FR/Issues/Poverty/Pages/DGPIIntroduction.aspx>.